

הגחלת את גחלתו, שנעל את דלתות ביתו יפה, לכן פטור על מה שהזיקה הגחלת.⁽¹⁾

ומקשינן: אי מדובר כששימר בעל הגחלת את גחלתו, מאי בעי כלב התם כיצד הגיע הכלב לשם לקחת את הגחלת?

ומתצינן: מדובר בשחתר הכלב תחת הדלת ונכנס דרך החתירה.

אמר רב מרי בריה דרב כהנא, זאת אומרת: מכך שהמשנה חייבת את בעל הכלב לשלם על החררה נזק שלם, משמע שאין זה משונה מה שחתר הכלב תחת הדלת, ומוכח שפתם דלתות חתורות הן אצל כלב, ואינו משונה להתחייב רק בחצי נזק.

והוינן בה: דאכלה היכא, בגדיש של מי אכלה את החררה? אילימא [אם נאמר] דאכלה בגדיש דעלמא [של אחר] ולא של בעל החררה, קשה מדוע משלם בעל הכלב על החררה, והרי אכילת החררה מנזקי השן היא, והא בעינן "וביער בשדה אחר"⁽²⁾ ברשות הניזק, וליכא [ואין] הוא אוכל את החררה ברשות הניזק אלא ברשות בעל הגדיש.

ומתצינן: לא צריכא [אין צורך] להעמיד את המשנה אלא באופן דאכלה את החררה

בגדיש דבעל חררה, שאכילת החררה היתה ברשות הניזק.

מהסוגיא כאן מוכח שעל שן המזיק חייב רק באופן שגם לקח את החפץ מרשות הניזק וגם אכלו והפסידו ברשות הניזק.⁽³⁾

אם כן תפשוט [תוכיח] מכאן, מכך שמשלם על אכילת החררה, דפי [שהפה] של הפרה המזיקה האוכלת בחצר הניזק כחצר הניזק כג-ב דמי [נחשב] הפה, ונקרא "שדה אחר", ולכן משלם על אכילת החררה.

דאי [כי אם] כחצר המזיק דמי [נחשב] פי בהמת המזיק, לימא ליה [יאמר לו] המזיק לניזק: מאי בעי רפתך בפומא דכלבאי [מה עושה לחמך בפי כלבי] שהוא רשותי, ואיני חייב על שן המזיק ברשותי.

דאיבעיא להו [שהסתפקו להם] האמוראים: האם פי פרה, כחצר הניזק דמי [נחשב], והאכילה המזיקה נעשית בחצר הניזק, או כחצר המזיק דמי [נחשב] פי הבהמה, והאכילה המזיקה לא נעשית ברשות הניזק?

ומכאן יש לפשוט, שפי הבהמה ברשות הניזק נחשב כרשות הניזק, וחייב על מה שאכל ברשות הניזק מדין שן.

נפטר אלא כשהוא אנוס, אבל על הגחלת אין שם מזיק כל עוד לא נטלה הכלב, אלא אם יפשע בשמירתה, אז הוא יקרא כבעל המזיק, וכיון ששמר כדרך שאנשים שומרים, שוב אינו חייב, אפילו אם אשו משום ממונו. .

2. שמות כב ד.

3. על פי התוספות.

ברוח מצויה חייב בארבעה דברים ופטור על הבושת.

1. התוספות הקשו, מדוע לא יתחייב בעל הגחלת, והרי הכלב נחשב לרוח מצויה [על הצד שסתם דלתות חתורות לפני הכלב]. ותירצו, כיון ששמר כמו שאנשים שומרים, לא הטריחוהו יותר. ומבאר הגר"ח [ברכת שמואל ו 1], שבעל הכלב נחשב לבעל של מזיק גמור, ולכן אין הוא

צורה] שהיה על הכותל, ונתכלתה הצורה, ובאופן זה חייב מדין שן.

רב אשי אמר: יש אופן שכלתה את הקרן בטינפה פירות, כגון **דפסעי פסועי** [שתחבתן במים] ואי אפשר ללקטן, [גירסה אחרת: כגון **דפסאי פסואי** [ששפכה משקה בגלגולה] שכלתה והפסידה הקרן], אם כן מצינו אופן שחייב מדין שן גם אם פי הבהמה נחשב כרשות המזיק.

מנסה הגמרא לפשוט את הספק האם פי הבהמה ברשות הניזק נחשב כרשות המזיק או כרשות הניזק ממשנה:

תא שמעי: שנינו במשנה בסנהדרין [עו ב]: **שיפה בו את הכלב גירה אדם בחברו את הכלב, ונשכו ומת, או שיפה בו את הנחש** — ומת מנשיכתו, **פטור** — המשסה ממיתת בית דין, שאינו אלא גורם למיתתו של חברו, ואינו חייב מיתה אלא אם כן הרגו בידים.

והוינן בה: מדויק מהמשנה כי **מאן** [מי] **פטור?** רק **משסה פטור**, אבל **וחייב בעל כלב** על כך שכלבו נשך אדם.

ואי אמרת [ואם תאמר] כי פי הבהמה **כחצר המזיק דמי** [נחשב], מדוע חייב בעל הכלב על מה שכלבו נשך בפיו אדם. **לימא ליה** [יאמר לו] בעל הכלב לאדם הנשוך: **מאי בעי ירך בפומיה דכלבאי** [מה עושה ירך בפיו כלבני] שהוא רשותי, ואיני חייב על מה שהזיק כלבי ברשותי.

ומקשה הגמרא: כיצד הסתפקו שמא פי הבהמה נחשב כרשות המזיק, הרי **ואי אמרת** פי בהמה **כחצר המזיק דמי**, אם כן קשה: שן **דחייב רחמנא** [הכתוב] **היכי משכחת לה** [כיצד מצאנו]? שהרי כל היזק שן נעשית על ידי אכילה, ואם פי הבהמה נחשב רשות המזיק, לא מצינו אופן שחייב על שן האוכלת ברשות הניזק.

ומתרצינן: **אמר רב מרי בריה דרב כהנא:** גם אם נאמר כי פי הבהמה נחשב רשות המזיק, מצינו אופן שחייב על היזק של שן ברשות הניזק, כגון **שנתחככה בכותל להנאתה, וטנפה פירות להנאתה** על ידי שנתגלגה עליהם כדרך שעושים סוסים וחמורים. שאלו הן תולדות השן, [אבל היזק של שן ממש לא מצינו אופן שחייב משום שאומר לו פי פרתי רשותי היא, ולא הזיקה אותך ברשותך].

מתקף לה מר זוטרא על דברי רב מרי בריה דרב כהנא: כיצד אפשר לומר שנתחככה בכותל להנאתה וטנפה פירות להנאתה נחשב תולדת השן, **והא בעינא** [והרי צריך] כדי לחייבו בהיזק השן **"כאשר יבער הגלל עד תומו"**⁽⁴⁾ שיתכלה הקרן של החפץ הניזוק על ידי ההיזק, וכמו שנתבאר לעיל [ב ב] שמפסוק זה לומדים כי **"ובער"** היינו שן, ואינו חייב על השן עד שיתכלה הקרן, **וליכא!** [ואין] כאן כילוי הקרן הניזוק בנתחככה בכותל ובטינפה פירות, שהרי האבנים והפירות עדיין קיימים.

רבינא אמר: יש אופן שכלתה את הקרן בנתחככה בכותל, כגון **דשף צלמי** [שמחקה

4. מלכים א' יד י.

בנשיכה כדי להמית, לפיכך מה שעשה האדם נחשב לגרמא בעלמא, ואפילו שיוודע כי סופו להקיא את הארס, בכל זאת אינו נחשב שממיתו בנשיכת הנחש, כיון שלא מכח הנשיכה מת אלא מכח הארס שהקיא הנחש בסוף.

לפיכך נחש נהרג בסקילה, ומכיש שרק גרם לכך שהנחש יוציא את הארס, פטור.

ואי אמרת [ואם תאמר] **כי פי פרה כחצר המזיק דמי** [נחשב] מדוע לדעת חכמים הנחש חייב מיתה **לימא ליה** [יאמר לו] בעל הנחש לאדם שהוכש: **מאי בעי ירך בפומא דחיוואי** [מה עושה ירך בפי הנחש שלי] ואיני חייב להמית את הנחש משום שהמיתך ברשותי.

ודחינן: **לענין קטלא** [הריגת הנחש] **לא אמרינן** מה עושה ירך בפי הנחש שלי, כי אפילו אם פי הנחש נחשב כחצרו של המזיק, אינו פטור אלא נהרג, ורק לענין נזקין אומרים שפטור אם הזיק ברשות המזיק.

ומנא תימרא [ומנין תאמר כן] שלענין מיתה חייב אף בהרג ברשות המזיק?

דתניא בברייתא: **הנכנס לחצר בעל הבית שלא ברשות, ונגחו שורו של בעל הבית ומת — השור נהרג בסקילה, ובעלים פטורים מן הכופר.**

והוינן בה: **בעלים פטורין מן הכופר — מאי טעמא** [מדוע] פטורים הם מן הכופר!

משום **דאמר ליה** בעל הבית לאדם שנכנס לחצרו: **ברשותי מאי בעית** [מה אתה עושה].

ומתצינן: **אימא** [אמור] במשנה: כי מה שנאמר בה "פטור" הכוונה אף משסה פטור, ולא רק משסה פטור, ואם כן בעל הכלב גם בכלל הפטור.

ואיבעית אימא [ואם תרצה אמור] תירוץ אחר: כי בעל הכלב חייב, משום שמדובר **דאפקיה לניביה וסרטיה** [שהוציא שיניו וסרטון], שלא הכניס ידו לתוך פיו, אלא הזיקו מחוץ לפיו ששם ודאי רשות הניזק.

ואין לפשוט ממשנה זו את הספק האם פי הבהמה נחשב רשות המזיק.

מנסה הגמרא לפשוט את הספק מהמשך המשנה שם:

תא שמע:

השיך בו את הנחש, אם קירב אדם את הנחש בידים לגופו של חבירו עד שהגיעו שיני הנחש בבשרו, ונשכו ומת, רבי יהודה מחייב את המשיך מיתה כדין רוצח, וחכמים פוטרים אותו מחיוב מיתה.

ואמר על זה **רב אחא בר יעקב** בגמרא שם [סנהדרין עח א]: **כשתימצי לומר שרבי יהודה וחכמים אינם חולקים בדין אם חייב בגורם מיתה, אלא נחלקו בכך: לדברי רבי יהודה — ארס נחש בין שיניו הוא עומד, והרי הוא כתוקע סכין בבטנו, שאין זה גרמא, שהרי כלי משחיתו בידו.**

לפיכך מכיש דינו שנהרג בסייף כדין רוצח. ונחש פטור מסקילה, לפי שהנחש לא עשה כלום, אלא הוא כגרזן ביד החוצב.

ואילו **לדברי חכמים — ארס נחש מעצמו מקיא** בנשיכתו, וכשהשיכו האדם, עדיין אין

ומקשינן: שורו נמי [גם כן] מדוע נהרג, לימא ליה [שיאמר לן] בעל השור לאדם שנכנס לחצרו: מאי בעית [מה הנך עושה] ברשותי!

אלא מוכח, כי לענין קטלא [הריגת השור] לא אמרינן שפטור כיון שהרג ברשות המזיק.

מעשה: הנהו עיזי דבי [אותם עזים של משפחת בית] תרבו, דהוו מפסדי ליה [שהיו מפסידים ומזיקים לן] לרב יוסף.

אמר ליה רב יוסף לאביי תלמידו: זיל אימא להו למרייהו דליצנעניהו [לך אמור להם לבעלים שיצניעו את העיזים שלהם].

אמר ליה אביי: אמאי איזיל [מדוע אלך] להתרות בהם? דאי איזילנא [שאם אלך] ואתרה בהם אמרי [יאמרו] לי: לגדור מר גדירא בארעיה, שעל הניזק מוטל לגדור את רשותו כדי שלא יכנסו שם בהמות ויזיקו.

ומקשינן: ואי גדר [אם צריך הניזק] לגדור את רשותו מפני בהמות המזיקות, אם כן שן דחייב רחמנא [הכתוב] היכי משכחת לה [כיצד מצינו]? שהרי אם הניזק לא גדר את רשותו, הוא אשם בכך שניזק. ואם גדר את רשותו, אם כן אין אפשרות שתיכנס בהמה ותזיקו.

ומתצינן: מצינו אופן של שן המזיק כשחתרה תחת הגדר, כי באופן זה המזיק אשם בכך שבהמתו אכלה ברשות הניזק.

אי נמי, תירוץ נוסף, דנפיל גורא בליליא [שנפל הגדר בלילה] והניזק לא ידע מכך, שאינו אשם בכך שלא גדר, כיון שלא ידע

שצריך לגדור, ובאופן זה חייב בעל הבהמה לשלם על מה שהזיקה ברשות הניזק.

מכריו רב יוסף, ואיתימא [ואפשר לומר] כי רבה הוא זה שהכריו, דפלקין לעילא ודנחתין לתחתאה [העולים מבבל לארץ ישראל והיורדים מארץ ישראל לבבל], היו בקיאיין בדין זה:

הני עיזי דשוקא [אלו העיזים שבשוק] השייכים לקצבים ועומדים לשחיטה, אלא שמשוהים אותם עד יום השוק.

דמפסדי [שמפסידים] ומזיקים אחרים.

מתרינן במרייהו תרי ותלתא זמנין [מתרים בבעליהם שנים ושלשה פעמים] שישמור על העיזים שלו שלא יזיקו, אי ציית [אם מציינת] להתראה ושומר על העיזים שלא יזיקו — ציית [הרי הוא מציינת] ואין עושים לו כלום.

אבל ואי לא מציינת להתראה, ואינו שומר על עיזיו שלא יזיקו — אמרינן ליה [אומרים לן]: תיב אמסחתא [שב על מקום מעמד הקצבים] ששם מוכרים את הבשר וקבל זוזך על הבשר, אפילו שעדיין לא הגיע יום השוק.

כי כיון שאינו שומע להתראה שהתרו בו לשמור את עיזיו, מכריחים אותו לשחוט את עיזיו כדי שלא יזיקו.

מתניתין:

איזהו שור שנגח, ונעשה מועד, חוזר ונעשה תם?⁽¹⁾ ואיזהו שור הנעשה מועד בנגיחתו?

1. כתב הנימוקי יוסף: איזהו תם דאמרינן הכא, לא קאי על תם ממש, שזה פשיטא שעד שלא

מועד — כל שהעידו בו שנגח שלש פעמים, בשלושה ימים.

וחוזר ונעשה תם, משיחזור בו, ולא יגח שלשה ימים, דברי רבי יהודה.

רבי מאיר חולק, ואומר: שור מועד הוא כל שהעידו בו שנגח שלש פעמים, ואפילו אם נגח את שלשת הנגיחות ביום אחד.

וחוזר להיות תם — כל שיהו התינוקות מממששין, מתגרים בו ואינו (2) נוגח (3).

נמרא:

והוינן בה: מאי טעמא דרבי יהודה, שרק בנגיחות במשך שלושה ימים הוא נעשה מועד?

אמר אביי, דאמר קרא [שמות כא]: ואם שור נגח הוא מתמול שלשום והועד בבעליו ולא ישמרנו.

ודרשין: מדכתיב "תמול" הרי יום אחד, ומהא דכתיב "מתמול" הרי תרי, "שלשום" הרי תלתא, ואמר קרא "ולא ישמרנו" —

והועד בבעליו, אתאן לנגיחה רביעית, שאז הוא נקרא מועד, ומשלם על הנגיחה הרביעית נזק שלם.

רבא אמר: תמול מתמול, חד.

והכי דרשין: מדכתיב "מתמול", ולא כתיב תמול, דרשין מייתור האות מ"ם במילה מתמול, לנגיחת יום ראשון.

ומדכתיב שלשום, ילפינן לנגיחה הנעשית ביום שני.

"ולא ישמרנו בעליו", בא הכתוב לומר שהאידנא, על הנגיחה השלישית הזו, (4) חייב נזק שלם, שנעשה בה שור המועד.

ועתה מבאר את הגמרא את טעמו של רבי מאיר:

ורבי מאיר, הסובר שנעשה השור מועד לאחר שלוש נגיחות גם אם אירעו ביום אחד, מאי טעמיה?

דתניא: אמר רבי מאיר, הלא קל וחומר הוא: אם שור נגח שלש פעמים,

הועד נקרא תם, אלא הכי קאמר איזהו שור מועד שנעשה תם.

2. התוספות פירשו שרבי מאיר מודה שאם לא יגח שלושה ימים חוזר לתמותו כדעת רבי יהודה, אלא שרבי מאיר מוסיף שאפילו ביום אחד איכא חזרה על ידי משמוש תינוקות, אבל אם לא יגח ביום אחד שלוש פעמים אף לרבי מאיר לא מהני.

3. בשיטה מקובצת הביא בשם רבינו יהונתן ש"אינו נוגח" דקאמר, היינו שאינו נוגח את

התינוקות. ובשם רבינו פרץ פירש, וכך משמע בתוספות שאינו נוגח שוורים אחרים, אבל מה שאינו נוגח את התינוקות אינו ראייה, כי לאדם אית ליה מזלא.

4. כך פירש רש"י שנעשה מועד בנגיחה שלישית. וכתבו תוספות שרש"י בבבא בתרא חזר בו ופירש שבנגיחה רביעית נעשה מועד, דהכי מוכח לישראל בגמרא התם. ומחלוקת אביי ורבא היא במשמעות הפסוק. ובפירוש רבותינו בעלי התוספות [שמות כא] על התורה ביארו יותר, דאביי לומד את כל הארבע נגיחות